

12.7.2018

Dnro 76/61/18

Sisäministeriö

kirjaamo@intermin.fimaahanmuutto-osasto@intermin.fi

Lausuntopyyntöne 21.6.2018 (SMDnro-2018-179)

Kansalaisuuden menettämistä koskevat säännösehdotukset, luonnos hallituksen esitykseksi

Esitys on osa niitä terrorismin vastaisia toimenpiteitä, joilla pyritään ehkäisemään terroritekoja. Sen tarkoituksena on kiinnittää huomiota kansalliseen turvallisuuteen. Esityksen mukaan Suomen kansalaisuuden voisi menettää syyllistymällä sellaisiin rikoksiin, jotka vaarantavat vakavasti Suomen elintärkeitä etuja. Näitä rikoksia olisivat vakavat maanpetosrikokset, vakavat valtiopetosrikokset ja vakavat terrorismirikokset, joista tuomittu konkreettinen seuraamus on vähintään viiden vuoden pituinen vankeusrangaistus. Kansalaisuuden menettäminen koskisi vain henkilöitä, joilla on useita kansalaisuuksia, koska kenestäkään ei saa tulla kansalaisuudetonta.

Esitys on selkeästi kirjoitettu ja ehdotettuja muutoksia on perusteltu seikkaperäisesti. Erityisen kattava on Suomea sitovien kansalaisuutta koskevien kansainvälisten sopimusten analyysi ja kansainvälinen vertailu. Ehdotetut säännökset on laadittu niin, että ne täyttävät Suomen kansainväliset velvoitteet kansalaisuuden poistamista koskevien kriteerien ja poistamisprosessin osalta. Esitys on kannatettava.

Päätöksen kansalaisuuden menettämisestä tekee Maahanmuuttovirasto. Muutoksenhaku tapahtuu hallinto-oikeuteen ja sen päätöksestä edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Myös syyttäjälle ehdotetaan menettämisprosessiin liittyviä tehtäviä. Ne liittyvät Maahanmuuttovirastolle tarvittaessa tehtävään pyyntöön selvittää henkilön kansalaisuus-asema ja tuomioistuimelle tehtävään pyyntöön ilmoittaa rikosasiassa antamastaan ratkaisusta Maahanmuuttovirastolle niissä tilanteissa, joissa tuomitulla henkilöllä on sekä Suomen että jonkin muun valtion kansalaisuus.

Syyttäjän uutta tehtävää koskeva säännös ehdotetaan kirjattavaksi lakiin tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksistaan. Säännöksen (2 a § 1 mom) mukaan tuomioistuimen, joka on tuominnut henkilön kansalaisuuden menettämisen kriteerit täyttävästä rikoksesta vankeuteen vähintään viideksi vuodeksi, on syyttäjän pyynnöstä ilmoitettava ratkaisustaan lähettämällä siitä jäljennös Maahanmuuttovirastolle, jos tuomitulla henkilöllä on sekä Suomen että jonkin muun valtion

12.7.2018

Dnro 76/61/18

kansalaisuus. Säännöksen 2 momentin mukaan tuomioistuimella olisi ilmoitusvelvollisuus myös ilman syyttäjän pyyntöä, jos tuomioistuimen tiedossa muutoin olisi, että henkilöllä on Suomen kansalaisuuden lisäksi joku muukin kansalaisuus.

Ennen tuomioistuimelle tehdyn pyynnön esittämistä syyttäjän pitäisi selvittää, olisiko henkilöllä sekä Suomen että jonkin toisen valtion kansalaisuus. Sitä varten syyttäjä voisi tarvittaessa pyytää Maahanmuuttovirastoa määrittämään henkilön kansalaisuusaseman kansalaisuuslain 36 §:n mukaisesti. Käytännössä tämä todennäköisesti tapahtuisi siinä vaiheessa, kun syyteharkinnassa syyttäjä olisi päätenyt siihen, että hän tulee vaatimaan yli viiden vuoden vankeusrangaistusta kansalaisuuden menettämiskriteerit täyttävästä rikoksesta.

Koska tuomion ilmoitusvelvollisuus Maahanmuuttovirastolle kirjataan tuomioistuinta velvoittavaan lakiin, kysymys on tehtävästä, joka lähtökohtaisesti kuuluu tuomioistuimelle viran puolesta. Tähän nähden syyttäjälle ehdotettu pyytämismenettely tuntuu turhalta ja voisi ajatella, että asiaan liittyvät toimet kuuluisivat ainoastaan tuomioistuimen tehtäviin. Toisaalta tuomioistuimen rooliin eivät helposti sovi rikoksesta epäillyn haitaksi koituvat oma-aloitteiset toimet. Kansalaisuuden menettäminen on vakava lisäseuraamus tuomitulle. Näin ollen kansalaisuuden menettämismenettelyyn tähtäävän kansalaisuusasemaa koskevan selvityksen teettäminen tuomioistuimen aloitteesta rikosprosessin keskeisessä näyttäisi ennakoasenteelliselta tuomittavan vankeusrangaistuksen pituuden suhteen.

Rikoksesta syytetyn henkilön täytyy pystyä ennakoimaan, mitä kaikkia seuraamuksia hänelle voi teostaan koitua. Tämän vuoksi kansalaisuuden menettämismenettelyä pitää olla henkilön tiedossa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa rikosprosessia. Tämä puhuu sen puolesta, että jutussa muutoinkin aktiivisesti toimiva syyttäjä selvittää henkilön kansalaisuusaseman tämän tietien mahdollisimman varhaisessa vaiheessa joko esitutinnan tai viimeistään syyteharkinnan kuluessa ja esittää ilmoittamista koskevan pyynnön tuomioistuimelle sopivaksi katsomassaan vaiheessa rikosjutun pääkäsittelyä.

Valtakunnansyyttäjä

Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä

Leena Metsäpelto